

E-kinoteka (razvojni koncept)

koncept pripravil:
mag. Boštjan Miha Jambrek
Kranj, 2012

KAZALO

KAZALO	2
KLJUČNE BESEDE.....	2
POVZETEK	3
1 KRATKA PREDSTAVITEV	4
2 CILJ	5
3 REALIZACIJA	5
3.1 Aktivacija	5
3.2 Iteracija prvega reda.....	6
3.3 Iteracija drugega reda.....	7
3.4 Iteracija tretjega reda.....	8
4 ZNAČILNOSTI PROJEKTA	9
5 POVZETEK Z NEKATERIMI IZHODIŠČI	11
5.1 BAZA FILMOV (nekatera izhodiša pravilnika)	11
5.2 IZOBRAŽEVALNE VSEBINE	11
5.3 PREDNASTAVLJENI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI.....	11
5.4 NIVOJI ČLANKOV	11

KLJUČNE BESEDE

Kinoteka, filmski arhivi, e-izobraževanje, javno dostopna baza filmskega gradiva, iteracija, akademsko raziskovanje filma, razvoj filmske stroke, muzealije, predstavitev filmskih artefaktov javnosti

POVZETEK

E-kinoteka je globalno, mednarodno in javno dostopna spletna storitev in baza filmskih zapisov ki omogoča proučevanje, raziskovanje in analizo filmskega gradiva z namenom razvoja filmske kulture, zgodovine in teorije filma. Dostop do filmskega gradiva je pogojen s povabilom obstoječega uporabnika in objavo akademskega članka na spletnem portalu. E-storitev uporabniku omogoča, da se s pomočjo pedagoško-andragoško zasnovanega e-izobraževanja uči na prej omenjenih področjih pri čemer lahko uporablja predpripravljene izobraževalne programe (ki lahko vodijo do javno priznane listine) ali pa izobraževalni program oblikuje sam.

1 KRATKA PREDSTAVITEV

FRISP¹ oz. OLAFRDb² je razvojni projekt, ki predvideva vzpostavitev sistema interaktivnega e-dostopa in modularno zasnovanega e-izobraževanja s področja filma in drugih medijev. Je dvostezni projekt, ki po eni strani omogoča brezplačni (akademski) dostop do filmskih in drugih medijskih zapisov na podlagi recenziranega prispevka in po drugi strani modularno zasnovano, individualizirano e-izobraževanje s področja filma in drugih medijev, ki v končni fazi lahko pripelje do javno veljavnega potrdila o opravljenem izobraževanju/usposabljanju.

Projekt FRISP bo torej omogočal, da uporabnik **dostopa do filmskega gradiva** (v prvih fazah predvsem arhivskega), pod pogojem, da prispeva določeno avtorsko, akademsko vsebino. Z objavo prispevka pridobi dostop do novega gradiva (filma). Obvezna objava akademskega članka ni pogoj za dostop do gradiva, ki je v javnem dobrem (*public domain* ali *orphan works*) ali za katerega so pravice do javne priobčitve dela urejene drugače. FRISP omogoča, da uporabnik **objavlja akademske članke** na različnih zahtevnostnih nivojih (od srednješolskih, dodiplomskih, podiplomskih do povsem znanstveno-raziskovalnih in akademskih nivojev).

Znotraj spletnega portala FRISP se uporabnik lahko **izobražuje** po katerem od predpripravljenih študijskih ali strokovnih izobraževalnih programov s področja filma in drugih medijev. Uporabnik lahko tudi sam oblikuje svoj študijski program. V sklopu izobraževalnih aktivnosti in potenciala projekta bo projekt širše gledano omogočal tudi **razvoj, raziskovanje in izobraževanje s področja drugih muzejskih artefaktov oz. muzealij**, povezanih s filmom in drugimi mediji (denimo učenje uporabe določene "vintage" tehnologije, rokovanje s filmsko tehnologijo preteklih obdobij idr.)

V najožji obliki je FRISP zamšljena kot **baza filmov, na katere so "pripeti" akademski članki različnih zahtevnostnih stopenj**. Akademске članke objavljajo uporabniki, vabljeni strokovnjaki, filmsko zgradivo je povezano z drugimi že obstojeimi gradivi, kritikami in zapisi o filmu. V najširši obliki pa je mogoče na podlagi člankov, drugega objavljenega gradiva (literatura, Powerpoint predstavitve, zvočni zapisi, fotografije, skice, animacije, ...) ter ustrezne pedagoško-andragoške opreme, sestaviti različne študijske programe po zahtevnosti in obsegu. Študijski programi so lahko predpripravljeni in temeljijo na obstoječih študijskih programih priznanih akademskih inštitucij (transnacionalno izobraževanje) ali pa si jih sestavi vsak uporabnik sam. Pri tem sodelujejo tudi najvidnejši domači in tuji predavatelji, strokovnjaki, umetniki in filmski ustvarjalci. Je globalna baza akademskega znanja s področja filma in filmske umetnosti – dostopna in administrativirana po podobnem sistemu kot Wikipedija – **neprofitna, brezplačna in neodvisna** od državnih in drugih (neakademskih) inštitucij.

¹ Filmski raziskovalno-izobraževalni spletni portal (e-Kinoteka)

² Independent Educational Film Research Platform: e-Cinematheque

2 CILJ

Projekt ima dva temeljna cilja: (1) Akademsko-raziskovalnega in (2) splošno-izobraževalnega. Prvi cilj je **odprt dostop do filmskih in medijskih zapisov** za namene proučevanja, raziskovanja in razvoja filmske in medijske kulture ter umetnosti. Drugi cilj je **vzpostavitev sistem pridobivanja splošne in strokovne izobrazbe** s področja filma in medijev na vseh nivojih (od temeljne izobrazbe do univerze za tretje življenjsko obdobje) na podlagi pedagoško-andragoških spoznanj o e-učenju.

3 REALIZACIJA

Projekt je logistično/razvojno razdeljen v več faz, ki se vzpostavljajo po sistemu koncentričnih krogov – iteracij³. Iteracije se delijo v tri skupine: na iteracije prvega reda, iteracije drugega reda in nadaljne iteracije.

3.1 Aktivacija

Aktivacija je prvi korak, ki vključuje dva elementa: (1) oblikovanje projektnega konzorcija in (2) vzpostavitev (zagon) sistema. V tej fazi je gradivo omejeno na slovenske filme nastale v letih 1905-1937. Gre za raznovrstno arhivsko gradivo, ki vključuje igrane, dokumentarne in druge filmske zapise nastale v danem obdobju. Ta faza predvideva oblikovanje konzorcija na podlagi enakopravnega javno-zasebnega partnerstva in temelji na štirih inštitucijah:

1. Artes Liberales, d.o.o. (*nosilec projekta*)
2. Slovenski filmski arhiv pri Arhivu RS (*strateški konzorcijski partner*)
3. Srednja medijska in grafična šola Ljubljana (*strateški konzorcijski partner*)
4. VLN, d.o.o., (*razvojni partner za spletno platformo LectureHub*)

Inštitucije sodelujejo po načelih enakopravnega javno-zasebnega partnerstva z namenom razvijanja filmske in medijske kulture. Zagon sistema predvideva dva ključna rezultata: Prvi je oblikovana **deklaracija načel** (*declaration of principles*), ki vodi in usmerja delovanje FRISP. Drugi je **delujoč sistem po katerem lahko javnost (uporabnik) dostopa do filmskih zapisov Slovenskega filmskega arhiva nastalih v letih 1905-1937**.

Rok izvedbe je december 2012; ob zaključku te faze se projekt predstavi javnosti, aktivira se uporabniški dostop po zastavljenem sistemu.

³ Izraz iteracija uporabljamo v njegovem (iz računalništva) prenesenem pomenu in pomeni vsako ponavljanje v obliki zanke, ki dialektično napreduje po izpolnjenem določenem pogoju.

3.2 Iteracija prvega reda

Iteracija prvega reda predvideva delovanje na dveh področjih:

Pospešeno pridobivanje vsebin – filmskih in drugih medijskih zapisov. Vključuje pridružitve drugih strateških in podpornih partnerjev, ki znotraj svoje inštitucije pomagajo vzpostavljati sistem (v tej fazi predvsem s pripravo in dodajanjem gradiva). Podobno kot v fazi aktivacije, tudi tukaj gradivo obsega filme, filmske zapise in medije, ki so v *javnem dobrem (public domain)* oziroma so jim pravice na podlagi mednarodnega avtorskega prava že potekle.

Pospešeno pridobivanje uporabnikov s pomočjo medijske in druge promocije.

Ta iteracija je razdeljena v štiri faze:

1. Januar 2013: konzorciju se pridružijo nekateri drugi filmski arhivi in kinoteke, s področja jugovzhodne in srednjevzhodne Evrope, denimo *Slovenska kinoteka*, *Beograjska kinoteka*, *Cineteca del Friuli*, ... Pridružene inštitucije sodelujejo predvsem pri konceptualnem razvoju projekta in pri načrtovanju itinerarija aktivnosti ter s prispevanjem filmskega gradiva.
2. Maj 2013: projekt se predstavi na kongresu mednarodne zveze filmskih arhivov (FIAPF) v Barceloni.
3. Oktober 2013: Projektu se pridružijo še drugi zainteresirani filmski arhivi, baza filmov sedaj vključuje tudi filme drugih nacionalnih kinematografij z vsega sveta po sistemu razpršenega vzorčenja.
4. Oktober 2014: Projektu se pridružujejo vladne, državne in druge inštitucije, posamezniki in podjetja, neodvisni producenti in studiji, ki prispevajo svoje gradivo ali pa se kot strateški partnerji pri razvoju projekta pridružijo konzorciju.

Predviden termin zaključka te faze je december 2014.

3.3 Iteracija drugega reda

V tej fazi se projektu/konzorciju pridružijo nacionalne in mednarodne akademske inštitucije, ki razširijo delovanje sistema v polno delujoč sistem e-izobraževanja s področja filma. V tej fazi se sproži postopek za akreditacijo izbranih študijskih programov. Končni rezultat je eden ali več akreditiranih študijskih programov s področja filmske in medijske umetnosti (predvsem teorija in zgodovina filma). V tej iteraciji se pridobi sodelovanje najvidnejših tujih strokovnjakov, predavateljev in posameznikov. Vzpostavljen je sistem, kjer lahko vsak posameznik oblikuje svoj študijski ali izobraževalni program. Rezultat te faze so torej tudi vzpostavljeni individualni študijski programi, kot jih oblikujejo udeleženci.

Faze v tej iteraciji so naslednje:

1. Povabilo in pridružitve posameznikov (strokovnjaki, profesorji)
2. Povabilo in pridružitve inštitucij (akademije, fakultete in univerze)
3. Povabilo in pridružitve spletnih strani, revij in drugih publikacij
4. Vzpostavitev enega ali več formalnih in neformalnih izobraževalnih programov s področja filma in medijev na različnih nivojih (srednješolski, dodiplomski, podiplomski, strokovni)
5. Vzpostavitev enega ali več predpripravljenih študijskih programov (transnacionalno izobraževanje)
6. vzpostavitev individualnih neformalnih izobraževalnih in študijskih programov, kot jih oblikujejo udeleženci

Predviden termin zaključka te faze je december 2016.

3.4 Iteracija tretjega reda

Tretja iteracija pomeni je dvostezna, kar pomeni, da razvoj projekta poteka simultano v dveh smereh.

Razširitev nabora filmskega in drugega medijskega gradiva na avtorsko/produksijsko zaščitene filme, nastale v obdobju 1937-1987. V tej fazi se vzpostavi stik z lastniki avtorskih pravic in uredi pravice za javno predavanje (ne pa prenos!) filmov. Javno predavanje se vrši po določilih FIAF in služi ciljem zastavljenim v deklaraciji načel.

Ta del iteracije je razdeljen na naslednje faze:

1. K projektu pristopijo lastniki pravic filmskega gradiva (igrana produkcija) po nadnacionalnem ključu. Baza filmov se tako širi na področje filmske umetnosti, skladno s temi filmi se povečuje tudi izobraževalni in akademski potencial FRISP. Baza filmov se razširi do leta 1987, oziroma do trideset let od nastanka filma. Potem se letnica vsako leto premakne za eno leto navzgor.
2. Pridobiva se sodobne umetniške in druge filme, ki jih avtorji želijo podariti v javno dobro. Gre za mlade, neodvisne, nacionalno-specifične avtorje in producente, ki sledijo postavljeni deklaraciji načel.

Drugi del iteracije vključuje sistematično pridobivanje izobraževalnih video zapisov o muzealijah, tehničnih postopkih in drugih vidikih predstavitve opuščenih ali deficitarnih dejavnosti, tehnologij in gradiv. V tej fazi projekt postane parcialno produkcijske narave.

Predviden termin zaključka te faze je jesen 2018.

4 ZNAČILNOSTI PROJEKTA

Filmsko gradivo je namenjeno akademskemu raziskovanju in izobraževanju. Osrednje gibalno FRISP ni filmska izkušnja, temveč raziskovanje, razvoj in izobraževanje.

Projekt temelji na e-izobraževalni spletni platformi LectureHub, ki jo je za potrebe visokošolskega izobraževanja v sodelovanju z Evropsko pravno fakulteto razvilo podjetje VLN, d.o.o.

Osrednji element je filmski zapis. Filmski zapis je lahko dokumentarne, igrane, raziskovalne, strokovne, promocijske ali katerekoli druge narave.

Na film je "pripeto" e-gradivo. E-gradivo so strokovni in znanstveno-raziskovalni članki, PowerPoint predstavitve, avdio zapisi, fotografije, skice, grafike, ilustracije, animacije in drugo gradivo v e-obliki. Vsak film ima diskusijsko polje, kjer udeleženci lahko izmenjujejo mnenja, stališča, komentarje.

Vsak filmski zapis ima, glede na dostopnost, sklop metapodatkov in drugih gradiv (denimo verzije, plakti, filmska glasba, fotografije, biografije, ...). Metapodatki so tudi denimo pozvetki zgodbe, scenarij, sinopsis, story- ali foto-boardi, tehnični elaborati, seznam ekipe, ...

Uporabnik se lahko prijavi in registrira samo s povabilom nekoga, ki je že registriran. Po registraciji dobi brezplačni kupon za ogled poljubnega filmskega zapisa iz baze gradiv. Po ogledu ima določen časovni rok v katerem mora objaviti članek oz. avtorski prispevek. Lahko gre za umetniško, strokovno ali znanstveno delo na različnih nivojih (srednjsolski, dodiplomski, podiplomski in akademski). Vsak udeleženec podpiše deklaracijo načel, ki upošteva tudi **boj proti piratstvu**, upoštevanje **mednarodnega avtorskega prava** in **nacionalnih zakonodaj** s področja delovanja portala.

Uporabnik lahko tudi sam naloži filme v bazo pod pogojem, da ustrezajo merilom in kriterijem deklaracije načel (npr. urejene avtorske pravice, film v javnem dobrem, ...)

Gradivo je pripravljeno, urejeno in oblikovano po pedagoško-andragoških načelih, ki vključujejo, niso pa omejena na: upoštevanje predznanja udeleženca, vodenje udeleženca skozi učni proces, sistemski organizatorji, povratna informacija, interaktivno preverjanja usvojenega znanja, tutorska pomoč in drugo.

Udeleženec se lahko odloči za izobraževanje – to pomeni, da se registrira kot "študent" in bodisi izbere predpripravljen nabor tem (denimo Teorija filma, Zgodovina filma, ...), ki jih na podlagi dodelanih pedagoško-andragoških načel pripravijo uporabniki. Lahko pa sam na podlagi baze filmov in strokovnih prispevkov oblikuje študijski oziroma izobraževalni program. Ta program lahko razvija in dopolnjuje sam, lahko ga dopolnjujejo drugi uporabniki. Platforma nudi tehnično in logistično pomoč.

FRISP gradi na dvosteznem sistemu: po eni strani gradi in ohranja **digitalno knjižnico filmskih zapisov** in po drugi strani **omogoča uporabniku, da spremlja filmski zapis** v njemu prirejeni obliki.

Končni (odjemni) format filmskega zapisa upošteva široko paleto različnih uporabnikov, predznanja in izkušenj, situacij in okoliščin v katerih se filmi gledajo. Zaradi tega je minimalni standard za odjemanje filmov s stališča končnega uporabnika prerejen uporabniku. Portal je zasnovan tako, da se za vsakega uporabnika film ob ogledu "v živo" pretvori v ustrezen format v katerem ga gleda. Filme je mogoče spremljati na najrazličnejših tehnologijah in programskih okoljih (denimo na CRT in LCD zaslonih, projektorju, mobilnih telefonih, dlančnih in tabličnih računalnikih). Sistem deluje na štirih platformah: MacOS, Windows, Symbian, Android.

Arhiviranje gradiva po drugi strani temelji na **najboljši možni dostopni kakovosti** filmskega zapisa. Standard za shranjevanje je DCP (vsaj 4K). Če se pojavita dva enaka filma, se ohrani tistega, ki je višje kakovosti. Arhiviranje digitalnih filmskih zapisov je neodvisno od odjemanja – torej končnega gledanja opziroma opazovalčeve izkušnje.

5 POVZETEK Z NEKATERIMI IZHODIŠČI

5.1 BAZA FILMOV (nekatera izhodiša pravilnika)

1. Vsak, ki je povabljen se lahko registrira in si ogleda en film. Vsak ki se registrira se lahko vključi v katerega od prednastavljenih izobraževalnih programov ali oblikuje svoj izobraževalni program.
2. Po ogledu filma mora v določenem roku napisati članek (sam opredeli zahtevnostni nivo). Za vsak objavljen članek dobi kupon. S kuponom si lahko ogleda naslednji film ali sklop filmov.
3. Filmski zapisi so v najvišji dostopni kakovosti. Standard za arhiviranje je v obliki 4K DCP zapisa, ki se on-fly (v živo) pretvori v za uporabnika ustrezen format (preko aplikacij kot so AirVideo, iTunes, ...) – odvisno od namena in okoliščin. Vedno se stremi h najvišji razpoložljivi kakovosti.
4. Uporabniki lahko sami dodajajo filmske zapise, gradivo in metapodatke.
5. Dovoljenje za izdajo kupona poda sistem sam na podlagi odobritev administrativnih delavcev (strokovna komisija, ki tudi odobri prispevke avtorjev, tutorji, ...). Strokovno komisijo oblikuje vsaka posamzena inštitucija, ki je dodala filmski zapis. To so lahko pridruženi partnerji, denimo filmski arhivi, fakultete in podobno.
6. **Filmske zapise se lahko samo spremlja, ni jih mogoče prenesti na svoj računalnik (download)**
7. Ko se film začne predvajati ga lahko uporabnik zaustavi omejenokrat. Prekinitve so namenjene beleženju, komentarjem, kratkim predahom, ... Ko preteče dano časovno obdobje in če uporabnik po prekinitvi ne nadaljuje z ogledom ga sistem samodejno odjavi, na vrsto za ogled pride naslednji v čakalni vrsti. Če ni čakalne vrste lahko uporabnik prekine ogled za poljubno dolgo oz. dokler se ne pojavi drug uporabnik.
8. Filmski zapisi so opremljeni z metapodatki in drugim gradivom (glasba, napovedniki, plakati, fotografije, biografije, Wiki, Imdb, druge baze, spletne strani, literatura in viri, ...)

5.2 IZOBRAŽEVALNE VSEBINE

Modulirajo jih lahko: profesorji (predavatelji). študentje (udeleženci) in administratorji.

5.3 PREDNASTAVLJENI IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI

Nekateri primeri predpripravljenih izobraževalnih programov so, denimo: (1) Filmi atrakcije, (2) Pojav filmskega jezika (1895 – 1915), (3) modernizem in avantgarda, (4) Holivud in studijski sistem (1915-1954), (5) Nacionalne kinematografije, (6) Filmski slogi in žanri (1927 – 1982), (7) Avtorji in njihova dela (retrospektive)...

5.4 NIVOJI ČLANKOV

Nekateri predlagani nivoji člankov so, niso pa omejeni na: (1) Osnovnošolski, (2) Srednješolski (K-12), (3) dodiplomski, (4) podiplomski, (5) Akademski, (6) Znanstveno raziskovalni in (7) Umetniški.